

ІНТЕЛЕКТУАЛІЗАЦІЯ ЯК ПРОТИДІЯ ТЕРОРИСТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ В СИСТЕМІ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

Наукові праці МАУП, 2014, вип. 43(4), с. 105–109

Україна, будучи частиною глобалізованого світу, як й інші держави, наражається на глобальну небезпеку нового часу – тероризм. Зростання масштабів і географії цього явища становлять загрозу міжнародному миру і безпеці усіх країн. Україна, як частина світового громадянського суспільства, не може стояти осторонь вирішення цієї проблеми. Сучасний етап розвитку України актуалізує питання необхідності забезпечення національної безпеки.

У більшості країн світу поняття “тероризм” тлумачиться як насилля або його загроза з метою досягнення передусім політичних цілей. Підвищена увага до проблеми тероризму в сучасній Україні продиктована тенденціями розвитку політичної і соціально-економічної ситуації. Проблема має велике практичне значення: компетентний підхід, професійна організація прогнозування, рання діагностика, виявлення факторів ризику, попередження і припинення терористичної діяльності – можуть істотно знизити її розгортання та інші негативні наслідки.

Події, що відбуваються останнім часом у сучасному світі, свідчать про дуже загрозливу, швидко прогресуючу модифікацію цього небезпечного злочину, вихід його на якісно новий рівень. Політичні, релігійні, етнічні та кримінальні угруповання майже щоденно здійснюють акти терору, про які постійно повідомляють засоби масової інформації. Науково-технічний прогрес надав злочинцям великий вибір засобів і можливостей вчинення терористичних актів. Тому виникла потреба у розробці механізму боротьби з тероризмом, який зможе забезпечити надійний захист національної безпеки України.

Злочини, пов’язані з тероризмом, не залишились поза увагою вчених. Їх вивчали В. Ан-

типенко, І. Бліщенко, В. Глушков, В. Ємельянов, Р. Каламкарян, І. Карпець, І. Лукашук, Є. Ляхов, А. Наумов, В. Панов, А. Трайнін та багато інших науковців.

Визначимо тісний зв’язок терористичної діяльності з інформаційними процесами в суспільстві, а також можливості використання інтелектуальних технологій обробки даних.

У вересні 2006 р. на 60-й сесії Генеральної Асамблеї ООН було прийнято Глобальну контртерористичну стратегію ООН, що стало визначною подією новітньої історії міжнародних відносин, оскільки практично усе світове співтовариство дійшло згоди щодо спільних стратегічних підходів до боротьби з тероризмом. Метою зазначеної Стратегії було, насамперед, визначення чотирьох основних напрямів антитерористичного плану дій, а саме:

- заходи, спрямовані на усунення передумов поширення тероризму;
- заходи щодо запобігання та боротьби з тероризмом;
- заходи з метою створення можливостей держав та самої ООН щодо запобігання та боротьби з терористичною загрозою;
- заходи, спрямовані на забезпечення дотримання прав людини та верховенства

права як фундаментальних принципів боротьби з тероризмом.

Принципово важливим для успішної імплементації Стратегії є насамперед поглиблення співпраці міжнародних організацій, діяльність яких спрямована на подолання тероризму, що посилюватиме взаємодію держав та забезпечуватиме взаємну підтримку їх зусиль. У цьому зв'язку ООН створило Оперативну групу з імплементації контртерористичної стратегії, до якої входять представники країн — членів ООН та міжнародних організацій, активних у зазначеній сфері.

Загалом саме ООН належить особлива роль у боротьбі з міжнародним тероризмом. Починаючи з 1960-х років Організація опікується питаннями, пов'язаними з протидією цьому явищу міжнародного життя, прийнято 13 міжнародних конвенцій, стороною яких є й Україна, існує низка європейських конвенцій щодо протидії тероризму [1, 21].

Серед багатьох правопорушень існує категорія злочинів, які несуть серйозну небезпеку для всього людства. До таких діянь, безперечно, належить тероризм. Він тягне за собою загибель людей, порушує нормальну дипломатичну діяльність держав і їх представників та ускладнює здійснення міждержавних контактів.

Одним із основних засобів боротьби з тероризмом є забезпечення права на інформацію. Й. Дворжак стверджує, що “ступінь емоційної реакції пропорційна не розмірам негативного явища, а недостатності інформації” [2, 164]. Адже людині легше протистояти небезпеці тоді, коли вона усвідомлює її масштаби, може оцінювати те, що трапилось, і передбачати можливі наслідки.

Досі злочини, пов'язані з хакерськими атаками, зломами і т. п., розглядалися за ст. 361 Кримінального кодексу України (“Несанкціоноване втручання в роботу електронно-обчислювальних систем, комп'ютерних мереж чи мереж електрозв'язку”).

Наприклад, кіберзлочинність визначається як протиправні дії, які вчиняються з використанням комп'ютера і телекомунікаційних мереж, порушують конфіденційність, ціліс-

ність і доступність даних, спрямовані на перехоплення, зміну або знищення даних і т. д.

Проект закону “Про інформаційну безпеку” покликаний регулювати питання інформаційної безпеки в Україні. Органи, відповідальні за інформаційну безпеку, повинні будуть перешкоджати поширенню інформації, яка загрожує суверенітету і територіальній цілісності України, маніпулює свідомістю її населення [3].

Нині вже ні в кого не виникає сумнівів щодо сучасних засобів масової інформації як потужного чинника впливу на інформаційну сферу суспільства. Стосовно сфери національної безпеки, то, на думку фахівців, сучасні ЗМІ можуть відігравати кардинально протилежні ролі в інтересах різних суб'єктів, які можуть бути повністю антагоністичні. З одного боку, засоби масової інформації — це суб'єкт системи забезпечення національної безпеки, який покликаний сприяти забезпеченню конституційних прав і свобод громадян, виявлення і подолання соціальних загроз суспільства, зміцнення інформаційного суверенітету, позицій України у світовому інформаційному просторі. З другого боку — це серйозний інструмент, доступ до якого прагнуть отримати різні терористичні, екстремістські організації з метою здійснення протиправної діяльності та маніпулювання громадською думкою [4, 88].

З посиланням на Звіт про тенденцію глобального тероризму, що регулярно готується Держдепартаментом США вже протягом 25 років, можна стверджувати, що тероризм як соціальне явище прогресує. У Звіті відзначається, що центр активності міжнародного тероризму повільно рухається через Близький Схід та Південну Азію у напрямку Кавказу. З огляду на геополітичне положення України, через територію якої проходять основні транспортні коридори з цих зон до Східної Європи, варто розглядати зазначене як особливо значущий теророгенний фактор.

В Україні стратегія боротьби з тероризмом, у тому числі інформаційним, визначається державною політикою і Концепцією національної безпеки. Недосконалість загальної стратегії боротьби з тероризмом, насамперед,

на рівні формування, прогнозування активізації терористичної діяльності, найчастіше призводить до трагедії, про що свідчать сучасні події на Сході України.

Планування терористичних міжнародних операцій, використання сумнівних схем їх фінансування стали загальноновизнаною зброєю злочинних організацій. Самі злочинці, або наймані ними фахівці, досконало володіють методами формування фінансових потоків, сучасними інформаційними технологіями, експертними аналітичними системами, які вже сьогодні є невід'ємними елементами інформаційного світу. Традиційні методи попередження, виявлення та розслідування злочинів не можуть протидіяти міжнародним злочинним угрупованням. Прогнозувати, виявляти, контролювати, стримувати, нейтралізувати джерела міжнародної злочинності за таких умов є доволі важко, і тільки використовуючи інтелектуальні системи інформаційного забезпечення, це стає можливим.

У цьому сенсі, інформаційне забезпечення протидії міжнародному тероризму — це знання про стан явища, події, обставини, зміни в середовищі, які виникають у результаті злочинів. Таким чином, знання (інформація), які необхідні розвідувальним органам у протидії міжнародному тероризму, можуть бути надзвичайно різноманітними та визначатися потребами конкретної служби чи підрозділу, їх використання в управлінській діяльності буде корисним для прийняття рішення щодо запобігання, припинення, викриття злочинів, забезпечення безпеки особи, суспільства і держави.

Власне тому для моніторингу тенденцій розвитку тероризму, орієнтування в причинах та умовах, які сприяють вчиненню інформаційних війн, прийняття рішень щодо поставлених завдань та проведення необхідних розвідувальних дій для досягнення мети на сучасному етапі вже слід орієнтуватись на інтелектуальні пошукові, експертні, аналітичні, синтезуючі програмно-апаратні засоби, за допомогою яких можливо здійснювати розвідувально-аналітичні заходи в реалізації протидії злочинності. Використання зазначених інтелектуальних програмно-апаратних

засобів може прискорити процес якісної обробки оперативно-розшукової інформації та прийняття управлінських рішень.

Застосування експертних систем на сьогодні є достатньо актуальним, їх можливо використовувати і для протидії легалізації коштів, здобутих злочинним шляхом для фінансування міжнародного тероризму. За допомогою експертних систем, у яких використані методи маршрутизації, тобто розробки схем фінансових, товарних, транспортних та інформаційних потоків, картосхем корпоративних структур, маршрутів фінансових і товарних потоків та ін., можливо відстежувати фінансові потоки окремих злочинних угруповань.

Оперативно-розшукова профілактика злочинів має також ґрунтуватися на вивченні основних тенденцій розвитку і нових якостей терористичної діяльності. Це передбачає нові підходи реалізації аналітичних розробок щодо інформаційно-психологічних впливів, спрямованих на боротьбу з тероризмом.

Дослідження свідчать про актуальність наукового обґрунтування нових практичних підходів інформаційно-аналітичного забезпечення розвідувальних заходів: формування його стратегічних, тактичних та оперативних рівнів.

Застосування інтелектуальних технологій обробки даних дає можливість на порядок підвищити ефективність функціонування різних комп'ютеризованих систем.

Сучасний тероризм стає дуже високотехнологічним, постійно модернізується. Тому ефективність терористичних дій залежить від отримання доступу до відповідної інформації та розробок сучасності. Отже, захист інтелектуальної власності є важливою складовою загальної безпеки суспільства, в тому числі одним з дієвих факторів боротьби з тероризмом загалом.

У сучасному світі інтелектуальний продукт та власність на нього вже давно порівнюється з власністю на матеріальні активи.

Розвинені країни характеризуються обсягом накопичення інтелектуального продукту в країні. Тому в усьому світі йде боротьба за нові розробки і технології. Легітимний шлях

їх отримання — купівля патенту, або розробок. І саме тому на сьогодні захист інтелектуального продукту виходить на перший план, у тому числі в міжнародних відносинах. Наприклад, США, маючи найбільш розвинену систему захисту, вимагають від інших країн зберігати інтелектуальну власність, захищаючи тим самим власні продукти, тобто продаж власних продуктів у цих країнах [5, 100].

Сучасний етап розвитку світового співтовариства характеризується збільшенням кількості вчинених терористичних актів. Варто звернути увагу на те, що геополітичне положення України зумовлює можливість імпорту тероризму з інших держав. Прозорість кордонів країн СНД дає можливість терористам вільно переїжджати із однієї держави в іншу, налагоджувати контакти з представниками місцевих злочинних організацій, залучати їх до вчинення терористичних актів.

Отже, можна зробити висновок, що тероризм на сьогодні став глобальним явищем, тому протидіяти йому можна лише спільно, об'єднавши зусилля держав. Юридична наука та інші галузі наукового знання ще не виробили єдину концепцію в боротьбі з тероризмом. Міжнародна співпраця у цьому напрямі ще малоєфективна та не зовсім скоординована. Незважаючи на велику кількість міжнародно-правових актів, спрямованих на боротьбу з тероризмом, на міжнародному рівні доцільно було б прийняти універсальний документ, який би скоординував діяльність міжнародної спільноти у цьому напрямі, визначив поняття міжнародного тероризму,

його юридичну природу і відповідальність за вчинення [6, 81].

Доступність наукових розробок із застосування комунікативних технологій, застосування інформаційної зброї у військовій сфері та політичній діяльності, можливість контролювати ЗМІ — усе це відкриває доступ формам і методам інформаційної боротьби для терористів.

Література

1. Веселовський А. Щодо попередження внутрішніх та зовнішніх загроз безпеці України / А. Веселовський // Проблеми безпеки особистості, суспільства, держави. Інформ.-аналіт. бюл. — № 7/07. — С. 20–21.
2. Дворжак Й. Земля, люди, катастрофи: Пер. с чешск. — К.: Выща шк. Изд-во при Киев. ун-те, 1989. — 238 с.
3. В Парламент внесений проект закону про інформаційну безпеку. — [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://viysko.com.ua/news/v-parlament-vnesenij-proekt-zakonu-pro-informacijnu-bezpeku/>
4. Мельник Д. ЗМІ — “рупор” тероризму, чи елемент протидії / Д. Мельник // Проблеми безпеки особистості, суспільства, держави. Інформ.-аналіт. бюл. — № 7/07. — С. 88.
5. Сусол О. Захист інтелектуальної власності як сучасний метод боротьби з тероризмом / О. Сусол // Проблеми безпеки особистості, суспільства, держави. Інформ.-аналіт. бюл. — № 7/07. — С. 100.
6. Іващенко В. Проблеми міжнародно-правового регулювання боротьби з тероризмом / В. Іващенко // Проблеми безпеки особистості, суспільства, держави. Інформ.-аналіт. бюл. — № 7/07. — С. 81.

Сучасний тероризм стає дуже високотехнологічним, постійно модернізується. Тому ефективність терористичних дій залежить від отримання доступу до відповідної інформації та розробок сучасності. За цих умов захист інтелектуальної власності є важливою складовою загальної безпеки суспільства, в тому числі одним з дієвих факторів боротьби з тероризмом загалом.

Современный терроризм становится очень высокотехнологичным, постоянно модернизируется. Поэтому эффективность террористических действий зависит от доступа к соответствующей информации и разработок современности. В этих условиях защита интеллектуальной собственности является важной составляющей общей безопасности общества, в том числе одним из действенных факторов борьбы с терроризмом в целом.

Modern terrorism is very high-tech, constantly modernized. Therefore, the effectiveness of terrorism depends on access to relevant information and developments of our time. Under these conditions, the protection of intellectual property is an important component of overall public safety, including one of the most effective factors to combat terrorism in general.

Надійшла 11 вересня 2014 р.